

OŠTNÍK

Časopis Klubu kaktusářů v Ostravě

Číslo 417.
Ročník 42.
Únor 2013

Gymnocalycium bruchii Hosseus - Revista Centro Estud. Farm. 2, no. 6: reprint pp. 16, 22. 1926, Fedde, Rep. Spec. Nov. 27: 256, 1930. (foto KL)

Z naší činnosti

Na první schůzku v roce, dne 7. 1. 2013 mezi nás zavítal náš dlouholetý kamarád Jaroslav Procházka z Brna, aby nám představil zástupce okruhu *Gymnocalycium bruchii*. Vysoce odborná přednáška nám představila rostliny z lokalit, ale i sesbírané formy ve sbírkách. O *Gymnocalycium bruchii* bylo už napsáno mnoho pojednání, poslední si můžete přečíst v internetovém časopisu Schütziana z pera Wolfganga Papsche. Dnes je známo kromě typu několik subspecies: *G. bruchii* ssp. *lafaldense*, *pawlovskyi*, *susannae*, *lacumbrense*, *schimadae*, *cumbrecitense*, *renatae*, *melojeri*, *melojeri* var. *rubroalabastra*, *matznetteri*, *matznetteri* f. *svecianum*, *matznetteri* var. *brigitae*, *elegans*, *implexum*, *multicostatum*, *atroviride*, nebo variety *glaucum* a *niveum*. Dále jsme viděli blízké příbuzné *Gymnocalycium andreae*, *ludwigii* či *carolinense*. Děkujeme přednášejícímu za pěkný večerní zážitek. Na obálce dnešního čísla Ostníku obrázky ze sbírky Lumíra Krále nafocené v roce 2006.

Informace

- **4. 3. 2013** schůzka s promítáním vlastních obrázků, doneste a ukažte své obrázky z loňska
- **8. 4. 2013** - přednáška Ing. Jiří Kolařík z Brna
- **6. 5. 2013** schůzka s promítáním nových obrázků Ing. Vítězslava Langer a z dovolené na ostrově květů - Madeira 2011.
- **25. – 26. 5. 2013** – zájezd na jižní Moravu a Slovensko
- **3. 6. 2013** – pravidelná schůzka s přednáškou
- **4. 6. 2013** – instalace výstavy v úterý
- **5. – 7. 6. 2013 - výstava kaktusů**
- **28. – 30. 6. 2013** – 20. setkání kaktusářů POBESKYDÍ ve Frýdlantu n.O. – Nová Ves, restaurace Budoucnost

- Schůzky pěstitelů kaktusů a jiných sukulentů s promítáním obrázků a přednáškou se konají **každé první pondělí v měsíci** (mimo letních prázdnin) v 17. hodin, ve Stanici mladých přírodovědců v Ostravě-Porubě (Čkalovova ulice, u zimního stadionu). Přijďte mezi nás.

- Aktualizované informace najdete na internetových stránkách Klubu: **www.pavko.cz/kko**
- Informace na naše www stránky zasílejte administrátorovi na e-mail: **klouda@iol.cz**
- Nové osobní stránky: **www.lumirkral.webnode.cz**
- Informace týkající se činnosti Klubu kaktusářů v Ostravě i příspěvky do Ostníku zasílejte na adresu předsedy: **lumir.kral@seznam.cz**

Důležité upozornění !!!

První pondělí v měsíci dubnu 1. 4. 2013 je svátek Velikonoční, z tohoto důvodu se schůzka posouvá o týden později na **pondělí 8. 4. 2013**.

Z literatury

Kakteen und andere Sukkulente č. 4 / 2010

Spíše zvláštní než pohledný je snímek květu ***Ceropegia woodii***, asi nejčastěji pěstovaného liánovitě rostoucího sukulentu z čeledi klejichovitých (*Asclepiadaceae*). Dobře roste v zavěšených květináčcích nebo ampulkách i v suchém prostředí bytů. Hlíza, z níž vyrůstají dužnaté, olistěné stonky, slouží také jako podložka při roubování choulostivějších sukulentů.

Podle movitých kaktusářů patří sloupovité cereusy do každé větší sbírky kaktusů. Okýnkáře potěší jen jejich rychle rostoucí semenáčky, ale tato radost má vzhledem k nárokům na prostor krátké trvání. Mimo naleziště najdeme vzrostlé cereusy jen v botanických zahradách a ve velkých sklenících. H. Dopp píše o svých zkušenostech s pěstováním ***Neobuxbaumia polylopha***. Pochází z Mexika, při Ø až 30 cm dorůstá 13 - 20 m výšky, od báze odnožuje. Na hranách početných žeber jsou hustě uloženy bělavé areoly s medově žlutými, pružnými, asi 2 cm dlouhými trny. Vyžaduje slunečné a teplé stanoviště, zimní teploty nemají klesnout pod 12 - 15 °C. Pro mohutné kořeny je třeba dostatek prostoru, při výšce cca 120 cm se objevují první květy trubkovitého tvaru, se zevními karmínově zbarvenými plátky a vnitřními bledě růžovými plátky. Když hrozilo, že temeno prorazí strop skleníku ve výšce 4 m, rozhodl se o zkrácení cereusu. Horní část zavěsil pomocí kožených pásů na kladkostroj a elektrickou pilou kaktus přerušil ve výšce 1 m nad úroveň parapetu. Řeznou ránu sušil horkovzdušným fénem ze vzdálenosti cca 30 cm. Spodek kaktusu po 2 letech obrostl odnožemi, hlava zakořenila po 18 měsících, bohatě kvete (80 - 100 květů, 4 snímky).

Španělé dovezli po objevu Ameriky do Evropy také ukázky exotických rostlin, mezi nimi opuncie. Klima na jihu Evropy umožňuje růst i množení některých druhů opuncí ve volné přírodě. Dnes se Evropou šíří zimovzdorné druhy, čemuž napomáhají i nesvědomití „kaktusáři“ a turisté, vysazující opuncie nejen do skalky na vlastní zahrádce, ale i na skalnaté stráně, nebo úbočí cest. Zpravidla se jedná o ***Opuntia humifusa***, nebo o ***Op. pheacantha***, najdou se však lokality zarostlé křovím ***Cylindropuntia imbricata*** a v nejteplejších polohách také ***Op. ficus-indica***, ***Op. tomentosa*** nebo ***Op. maxima***. Výskyt opuncí je poměrně častý v Itálii, Španělsku, Švýcarsku, nemluvě už o tomto „plevelu“ na ostrovech ve Středozezemním moři a v Atlantiku (4 snímky).

Notokaktusy patří k oblíbeným rodům kaktusů, ač dnes jsou přejmenovávány na parodie. ***Parodia gaucha*** je nově objevený notokaktus z již důkladně kaktusáři prohledané jižní Brazílie. Nalezen byl na několika malých lokalitách v kopcích u městečka Santana da Boa Vista. Liší se od jiných menším, kulovitým tělem, větším počtem (až 22) žeber s hrbolky a trnů (18 - 26 krajních a 6 žlutooranžových středních), květ má žlutý s typicky červenou bliznou. Prvé pěstitelské zkušenosti ukazují, že se dobře daří v propustném substrátu s vyšším podílem humusu na světlém stanovišti, v létě žádá bohatší závlaku a pravidelné přihnojení. Květy jsou jen omezeně samosprašné, plody obsahují málo semen (6 snímků).

Náhodně, při současném kvetení ***Morawetziana doelziana*** a ***Matucana aurantiaca***, se pěstitel rozhodl je vzájemně sprášit. Získal jediný plod podobný plodům oreocereusů, obsahující dobře klíčivá semena. Semenáčky s nedostatkem chlorofylu vyřadil, z ostatních si pro nedostatek místa nechal jediný kus. Po několika letech vyrostl 95 cm vysoký cereus, který poprvé vykvetl. Tělo má kyjovitý tvar

s menším průměrem u báze, červené květy spíše připomínají květy matukán (3 snímky).

Mammillaria rettigiana (podle jména německého kaktusáře) byla popsána roku 1930. Má neodnožující kulaté tělo o \varnothing až 8 cm s lesklou tmavě zelenou pokožkou a řepovitým kořenem. Na řídkých, úzce válcovitých mamkách jsou areoly s bílou vlnou, axily jsou holé. Krajních trnů je 18 - 30, jsou bílé, velmi tenké, hladké, většinou rovné, až 10 mm dlouhé, vějířovitě rozložené. Střední 1 - 4, někdy však chybí, horní jsou protistojné, dolní je silnější, odstává od těla, až 15 mm dlouhý s háčkem na konci, barvy červené až hnědočerné. Květy jsou krátce trychtýřovité o \varnothing 15 mm, cizosprašné, zevní korunní plátky u báze zelené, výše žlutozelené s růžovým středním proužkem, vnitřní plátky jsou narůžovělé se světlejšími okraji. Čnělka je krémová s bílou bliznou, značně převyšuje žluté prašníky. Plod malý kyjovitěho tvaru, růžový. Pochází z mexického Hidalgo, kde roste na srázných stěnách skal i na plošinách v trávě v půdě prosté vápna. V kultuře dobře roste jak v čistě minerálním, tak humózním substrátu, musí však být propustný a nesmí obsahovat vápno. Vhodné jsou hlubší kořenáče. Kveté začátkem podzimu, kdy nutně potřebuje dostatek světla a slunce. Zimovat v absolutním suchu a chladně. Semena dobře klíčí, již dvouleté semenáčky mohou kvést (2 snímky).

Gymnocalycium neuhuberi (= podle nálezce Neuhubera) patří k novinkám (1992), které popsal Till. Má neodnožující, ploše kulaté tělo o \varnothing až 70 mm s matnou, šedozelenou pokožkou. 9 - 12 žeber je rýhami rozčleněno na výrazné hrboly nesoucí malé, do těla lehce vtištěné, lysé aeoly. Paprscitě postavené trny jsou šídlovité, drsné, u báze silnější, rovné či lehce prohnuté, světle žluté až hnědé, většinou je 9 krajních. Květy z areol při temeni, krátce trychtýřovité, lila barvy, otevírají se odpoledne. Roste v argentinské provincii San Luis nad úrovní lesů v trsech trávy uchycených mezi žulovými kameny. Aby vykvetlo již v dubnu je třeba chladné zimování (0 °C snáší dobře) v absolutně suchém, čistě minerálním substrátu. Dobrý vývoj trnů vyžaduje v létě slunné, dobře větrané místo, občasné přihnojení, nesnáší delší vlhko kořenů. Kvetou již dvouleté semenáčky (2 snímky).

Dvojice německých sukulentářů píše o svých zážitcích z desetidenního pobytu na jihozápadě Namibie. Srpen je zde poslední zimní, deštivý měsíc s teplotami málo nad 10 °C. Stálý silný vítr pocit chladna ještě zesiluje, zatažená obloha s častými přeháňkami znesnadňovala pohyb ve skalnatém terénu i fotografování. Na jednom kopci našli krásné žlutě kvetoucí keříky o \varnothing 50 cm a výšce 40 cm ***Sarcocaulon flavescens***. Rod *Sarcocaulon* se 12 druhů patří do čeledě kakostovitých (*Geraniaceae*) a je blízce příbuzný pelargóniím. Ani specializovaná zahradnictví jej však nemívají v nabídce. Při tom jeho kultivace v Evropě není obtížná, vyžaduje ale respektování vegetační doby připadající na naši zimu. Od listopadu do března vyžaduje pravidelnou zálivku a teploty okolo 12 °C. Kveté celou zimu. Vhodný je vzdušný, čistě minerální substrát o pH ± 7 , jemné kořínky těžce snáší přesazování. Množí se semeny, ale nejsou k dostání. Ve vlhkém substrátu při 10 - 15 °C klíčí do 14 dnů, semenáčky nesmí být pod poklopem, vyšší vlhkost vzduchu vede k jejich hnilobě. Odnože z ulomených větvíček mají cca 4 týdny zasychat, pak se zastrčí do stále vlhkého perlitu. Zakoření během zimy (5 snímků).

Roubování patří k častým způsobům vegetativního rozmnožování rostlin, kaktusy nevyjímaje. Autor uvádí zkušenosti s přenosem některých „vlastností“ podložky na roub, např. nadměrné odnožování podložky brzdí růst rouby a oddaluje jeho schopnost kvést. Jindy naopak je brzké odnožování (zejména rouby) vítané. Zvláštností je růst odnoží ze středového svazku cév podložky, nebo z areol po obvodu kořínku rouby, z vnitřku naroubované rostliny, či z její dichotomicky

rozštěpené hlavy. Příčinou obvykle bývá silná podložka, nutící roub k překotnému růstu (7 snímků).

Při turistickém zájezdu do Maroka by kaktusář neměl opomenout návštěvu „rudého města“ Marrakech (746 000 obyvatel) a tamní soukromé **botanické zahrady** Le Jardin Majorelle. Jejím zakladatelem byl roku 1919 francouzský malíř Jacques Majorelle, od roku 1947 je veřejnosti přístupná a v roce 2000 vylepšená. Rostliny nejsou vysázeny podle botanického klíče, ale tak, aby ladily svým tvarem a barvou s okolím. Mimo různých palem, bambusů a bougainvilleí zaslouží si obdiv mohutné sloupovité a rozvětvené ceresy, divoce otrněné feroaktusy nebo velké exempláře *Echinocactus grusonii*, polštáře kvetoucích mamilárií v sousedství vzrostlých agáví, aloí a euforbií. Na ploše 4,8 hektaru se nachází také vila majitele a památník s hrobem známého tvůrce módy Yves Saint Laurenta (6 snímků).

Doporučené kaktusy a sukulenty: ***Maihueniopsis clavarioides*** (dříve *Austrocylindropuntia* známá pro prstovité členěný stonk a tmavou pokožku jako „ruka negra“, má místo glochid jemné, kratoučké přilehlé trny a mohutný řepovitý kořen. Roste pomalu, proto se často roubuje na jiné opuncie. Květy jsou bledě oranžové); ***Rebutia krainziana* fa. *albiflora*** (popsána 1977, roste v provincii Salta ve skupinách hlaviček o velikosti až 3,5 cm. Má velké květy o Ø 4,5 cm, bílé s nazelenalým jícnem. Vyžaduje humózní, propustný substrát, světlé, dobře větrané stanoviště v létě a chladné zimování. Množí se výsevem i odnožemi); ***Thelocactus lausseri*** (Říha a Busek jej popsali r. 1986. Atraktivní svým silným otrněním a růžovými květy s tmavším středním pruhem. Neodnožující tělo dosahuje výšky 7 - 10 cm a šířky 5 - 8 cm. Potřebuje teplé místo na výsluní, pravidelnou zálivku v létě vždy po vyschnutí substrátu, v zimě sucho a chladno); ***Copiapoa krainziana*** (roste na kopcích u Taltalu v Čile. Tvoří skupiny kulatých hlav o Ø 6 – 20 cm s dlouhými, lámavými, běložlutými ostny. Ve stáří odnožuje, kvete žlutými květy až 3,5 cm velkými. Nezalévat, v době vegetace jen rosit trny. V zimě sucho, teploty nad 0 °C); ***Haworthia cooperi*** (roste v jižní Africe, vegetuje od dubna do listopadu. Propustný, humózní substrát, pravidelná zálivka s přihnojením. Od poloviny července do půlky srpna během růstové pauzy obnovuje kořínky, vyžaduje přistínění a spíše postřik než zálivku. Zimovat při cca 5 °C téměř nasucho. Snadno se množí odnožemi); ***Conophytum jucundum* subsp. *fragile*** (z čeledi kosmatcovitých, roste v jižní Africe. Rod má přes 300 druhů, tento druh má stonk ze dvou krátkých, srostlých listů, mezi nimiž vyráží poměrně dlouhé, trychtýřovité květy růžové nebo bílé barvy. Pěstitelsky náročný rod, roste a kvete v době naší zimy. Koncem podzimu začít s lehkou zálivkou při ±10 °C, substrát má být jen navlhlý. Od dubna vegetační klid, nechat ve stínu a jen zřídka porosit. Množí se semeny nebo řízky odebranými po odkvětu).

MUDr. Vladimír Plesník

Pěstitelský kalendář, 1. část

Bývá dobrým zvykem, že v publikacích a časopisech zabývajících se pěstováním rostlin je postupně uveřejňován kalendář pěstitelských prací v určitém ročním období. Také v dřívějších ročnících Ostníku lze najít několik takových Kalendářů. Určitě to není následek úvahy redaktora o cementóze čtenářů, nebo snaha zachránit poslední sbírky zbědovaných rostlin. Na rozdíl od dřívějšíka Kalendář v současnosti nepomůže mladým, novým členům, protože takových je dnes velice

málo. Domnívám se však, že i ty starší, zkušenostmi sršící kaktusáře, zaujmou názory či rady obsažené v Kalendáři prací prof. Dr. Franze Buxbauma. Kalendář představuje jednu kapitolu v Buxbaumově knize „Kakteen-Pflege biologisch richtig“. Pokusím se vybrat a tlumočit jeho text s přihlédnutím k dnešním poznatkům. Hned na začátku Buxbaum příhodně uvádí, že období jara je v jednotlivých oblastech světa odlišné. Svůj Kalendář proto neuvádí podle měsíců roku, ale podle skutečné růstové fáze rostlin v daném období.

Předjaří

V této době začíná ubývat sněhové pokrývky, sluníčko už tu a tam pořádně hřeje, ale zima se ještě nevzdává. Vrací se několikadenní mrazíky s chladným větrem a se sněhem, který na čas přikryje prvé posly jara – květy některých primulí, sněženek a krokusů.

Nejdůležitější prací pěstitele kaktusů je nyní hlídání výskytu škůdců mezi zazimovanými rostlinami, zejména vlnatek a štítenek. Nalezená hnízda bílých vajíček a jednotlivé červce přetřeme měkkým štětečkem, namočeným do roztoku některého dotykového dezinfekčního (hmyzohubného) preparátu. Postřík, či dokonce záливka postižených rostlin tímto preparátem je v této době riskantní. Pouze když zjistíme napadení „červeným pavoučkem“ (sviluškami) musíme takové riziko podstoupit. Všechny napadené kusy okamžitě vyjmeme ze zimované sbírky a důkladně (s *lupou* a s *dobrou lampou* !) prohlédneme jejich okolí. Osvědčený, ale drastický a ne všemi kaktusy snášený postup ozdravení spočíval v postřiku sírovými preparáty (*u nás např. Polybarit, Thiodan, Anthio*). Jejich nevýhodou byl zápach a zanechávání skvrn na povrchu kaktusů, nemluvě už o zčernání prstýnků a jiných stříbrných předmětů. (*Teprve později se k hubení pavoučka užívaly preparáty typu Fosfo-, Meta- či Arathionu. Jsou dosti jedovaté a k vyhubení červců vyžadují několikrát opakovaný postřík. Pro stále častější slabý účinek následkem vzniklé odolnosti červců máme dnes účinnější a méně nebezpečné přípravky*). Postříkem ošetřené kaktusy musíme dát do úplného oschnutí na suché a teplejší stanoviště a aspoň 3 - 4 týdny sledujeme, zda se škůdce znovu neobjeví. Je-li nález negativní můžeme je vrátit do sbírky na zimovišti.

Druhy rostoucí v půdě by ještě neměly být seschnuté na troud, ale ani v růstu. Pouze epifytně rostoucí druhy mají šťavnaté listy, které nikdy nesmíme nechat příliš seschnout. Pokud jsou v dosti chladném prostředí nerostou a nedeformují se. Tenké, vytáhlé „špičky“ jsou následek teplého zimování a nedostatku světla. Na jaře je musíme odříznout. Vánoční kaktusy již odkvetly, na výhonech některých druhů rodů *Epiphyllum* a *Rhipsalis* se začnou objevovat malá poupátka.

Kaktusář se však nesmí nechat ani při slunečném a teplejším dnu svést k záливce. To by byla velká chyba. Substrát musí ještě zůstat naprosto suchý. V domovině kaktusů jsou v předjaří na nalezištích velké rozdíly mezi nočními a denními teplotami, vedoucí ráno k vysoké vlhkosti vzduchu. Za slunných dnů můžeme tuto situaci napodobit tak, že časně ráno rozstříkáme do vzduchu nad skladovanou sbírkou jemné kapičky téměř vřelé vody. Tvrdou vodu je třeba předem odvápnit. Jemná rosa ovlaží jen povrch rostlin a povrch substrátu zůstane takřka suchý. Tímto rosením zvolna budíme kaktusy „ze spánku“. Po několika dnech mlžení se musíme hmatem přesvědčit, zejména u kusů klonících se na stranu, že jejich báze je tuhá, bez známek hniloby.

Je vhodná doba k přesazování. Staré kořeny jsou nyní tvrdé a zcela suché, nové kořeny ještě neraší. Substrát lze poměrně snadno rozvolnit a setřást, nehrozí poškození nových kořenů. Nový substrát musí být při přesazování také poměrně

suchý, aby se snadno dostal i mezi kořeny. Pochopitelně přesazené kaktusy nezaléváme.

Kaktusář zimující sbírku v zatepleném skleníku se často mýlí v tom, že jeho rostliny jsou dostatečně přivyklé světlu. Ale ojedinělé dny s pražícím sluncem hrozí jejich popálením a trvalým poškozením. Bezpečnější je lehké přistínění (*Lehce se to radí, ale těžko realizuje, pokud nemáte obětavou, poučenou strážkyni sbírky, nebo chytrý a spolehlivě fungující automat*).

Pravý kaktusář se začíná připravovat na výsev semen. V optimální době pro výsevy bude mít i pro jinou práci málo času, proto je vhodné připravit si očíslované štítky, výsevní pomůcky atd. Vysévat by nyní měl jen ten, kdo má skleník s topným roštem, uloženým pod povrchem parapetu, spodní teplo je pro klíčení a malé semenáčky velkou výhodou. Ale také taková investice není levná, stejně jako její celoroční provoz. Vyplatí se však !

MUDr. Vladimír Plesník

Z kapsáře starého kaktusáře – 32.

Prosím, chvíli se zamyslete se mnou. Už tatíček Masaryk říkal, že myšlení bolí, ale přemýšlet nad bolavou záležitostí je nutné. Přemýšlím nad úbytkem členů kaktusářských spolků, zejména kaktusářů - pěstitelů. Je to prý celosvětový jev, z části vyvolaný „elektronickou revolucí“, dostupností počítačových her všeho druhu, které zabírají čas mládeži i dospělým. Někteří tvrdí, že dříve bylo více času na zájmovou činnost, dnes se každý musí v obavách o místo mnohem více snažit a pracovat. Věřím však více na vliv obav, než na větší pracovní nasazení v současnosti.

O našich kaktusářích se říkalo, že patří mezi nejlepší pěstitele. Důvody jsou nasnadě: dovoz semen, natož rostlin, ze zahraničí či z nalezišť, byl dlouhá léta minimální. Co si zlaté české ručičky nevypěstovaly, nevyměnily, či jinými způsoby (žel i nezákonnými) neopatřily, to neměly. Byla to doba hledání nových možností a pěstitelských postupů, doba improvizace za chybějící preparáty (desinfekční, dezinfekční, stimulanty růstu) i pomůcky (od maximo- minimálních a registračních teploměrů, přes techniku vytápění, osvětlení nebo větrání sbírky až po stavbu originálních výsevních kombajnů, pařenišť a skleníků).

Čím se tedy naši dnešní kaktusáři liší od svých předchůdců ? Především tím, že je mezi nimi mnohem méně skutečných pěstitelů, než pouhých obdivovatelů a sběratelů kaktusů. Abych zde neuváděl nedoložené tvrzení stačí když se rozpomenete na programy členských schůzí, nebo když se podíváte na obsah časopisu Kaktusy a Ostníku. Kdy byla na schůzi přednáška, nebo aspoň diskuse s výlučně pěstitelským tématem ? Kolik článků s pěstitelskou problematikou najdete v těchto časopisech? Dříve byly pěstitelské postupy hlavní náplní přednášek a diskusí. Probíránil byl široký okruh otázek, z nichž namátkou připomenu aspoň umělé opylování a uchovávání pylu; sběr, čištění, označování a ukládání semen; výsevy (kdy, co, jak, do čeho); pěstování semenáčků (padání, pikýrování, roubování); složení půdy a umělých substrátů; voda, její úprava; zálivka, frekvence, způsob; hnojení... atd. Kolik polemik vyvolávalo samotné roubování, nebo pravost druhů a oprávněnost jejich hybridizace.

Z dřívějších dob přetrvávají klasifikační půtky kolem nálezů „nových“ druhů, poddruhů, variet, sort a kultivarů z velké části podněcované přesvědčením (ješitností) autorů nových popisů o vlastní neomylnosti. Výrazně ubylo zpráv o krádežích kaktusů, rozmohla se nabídka kaktusů jak v různých obchodech, tak na internetu. Stav rostlin kupovaných v obchodech ale bývá často žalostný, protože prodavači se o ně neumí starat. Navíc to bývají zásilky z kaktusových plantáží ve Středomoří, kde jsou kaktusy přivyklé na mnohem výhodnější klimatické poměry. Jen zkušený pěstitel je pak dokáže udržet delší dobu při životě v našich podmínkách.

Ještě v roce 1965 patřila k nejčastějším cenám při tombole semena kaktusů. Ke známým prodejcům semen v té době patřili např. A. Pecha z Chebu, J. Sadloň z Trnavy, Dr. B. Schütz a Zd. Fleischer z Brna, J. Jelínek z Liberce, J. Jašek z Kysuckého Nového Mesta, nebo Dr. Jan Valníček z Prahy a Dr. Jiří Malík z Kvetoslavova. Také Ostrava měla v osobě přítele Emila Zavadila věhlasného dodavatele semen a rostlin, nakupovaných v zahraničí (Německo, Holandsko aj.). Co to bylo za napětí na koho se semena ještě dostanou, o jaké druhy půjde, dopředu se spisoval seznam zájemců o semena, či o dovezené (ne právě levné !) rostliny. V nabídce ale byly i velké importy ariokarpusů (velká novinka !), nebo astrofyt. Možnosti nákupu semen od zahraničních firem byly velmi omezené, nejspíše se podařil nákup u firmy Uhlig nebo Köhres. Z vlastní sbírky nabízel semena, méně už rostliny, př. Zdeněk Adam z Poruby, který se však usilovně bránil stát se členem nějaké kaktusářské organizace. Z pozdější doby připomenu z ostravských dodavatelů semen aspoň př. Lubomíra Poláška a př. Miroslava Kohouta. Celou dobu kaktusaření jsem si vedl poznámky. Z nich vyplývá, že po prvých, čistě pokusných výsevech k získání zkušeností a po experimentování v letech 1962-6, jsem prvý větší výsev 115 druhů semen provedl v roce 1968. Ze záznamů je vidět kdy, od koho a semena kterých druhů jsem vyséval. Naposled jsem vyséval v roce 1999, poslední porce měla č. 5694 a byla to směs semen z mých rostlin, ze sběru roku 1998.

Ale touha po kvetoucích rostlinách byla veliká a čekání na dosti nejisté výsledky výsevů bylo příliš dlouhé. Proto se nelze divit, že byla i velká sháňka po již odrostlejších výpěstcích. Většina kroužků pořádala pravidelné burzy výměny a nákupu kaktusů. Krádeže ve sbírkách byly mnohem častější, mne vykradli 6x. Pro dnešní pěstitele může být zajímavé, co se tehdy dalo koupit. Mezi mé prvé zakoupené kaktusy (prodejna Květeny Opava) patřily roku 1962 např. *Aylostera diminuta*, *Rebutia sieperdaiana*, *Pseudolobivia kermesina*, *Lobivia beichlora*, *Harisia pomanensis*, *Mammillaria magnimamma*, *Mammillaria otei*, *Coryphanta sulcolanata* (názvy nejsou nijak upraveny, průměrná cena kolem 8 - 10 Kč). Téhož roku jsem si v ostravském kroužku opatřil *Piptanocereus forbesi*, *Trichocereus pasacana*, *Lobivia albolanata*, *L. rubescens*, *L. backebergii*, var. *fleischeriana*, *L. gregeri* (sbíral jsem hlavně lobivie), *Mediolobivia aureiflora*, *Parodia schmiedchiana*, *Hymenorebutia*, *Trichocereus macrogonus*, *Pseudolobivia graulichii*, *Pragochamaecereus* AVF, *Opuntia tomentosa*. Z olomoucké Flóry jsem si dovezl *Trichocereus lamprochlorus* a *Opuntia microdasys*. V pražské prodejně kaktusů jsem získal *Rebutia marsoneri*, *Lobivia hageana*, *Gymnocalycium baldianum* a *quehlianum* (ceny 12 - 20 Kč). Při vánoční burze jsem v mém mateřském porubském klubu vyhrál *Notocactus ottonis*, *Lobivia binghamiana* a *Mammillaria erythrosperma*, od různých dárců jsem dostal většinou odnože či malé semenáčky *Notocactus pampeanus*, *Lobivia hertrichiana*, *Mammillaria gracilis*, *M. bombycina*, *M. prolifera*, *Opuntia microdasys*, *Op. leucotricha* a *Op. rufida*, *Hamatocactus setispinus*. Pravda, nebyly to žádné „špekly“, ale jako základ mé pozdější větší sbírky, mne některé těšily až do jejího konce. Vzpomeňte

na své začátky a první rostliny či výsevy. Jak je dnešní situace kaktusáře-začátečníka odlišná.

Už jsem v jednom Kapsáři psal o významu odborné i laikům přístupné literatury o kaktusech. Nebudu opakovaně zdůrazňovat význam tehdejších „knihoven“ v jednotlivých kroužcích. Čím byly kroužky větší a starší, tím bohatěji vybavené mívaly své knihovničky. Existovaly jak v porubském, tak v ostravském kroužku a každý rok byla ve finančním plánu položka na nákup dalších knih. Při jednom měsíčním školení v Praze jsem roku 1964 zašel do Ústřední zemědělské knihovny. Pod heslem „Kaktus“ jsem v rejstříku našel tyto poklady:

Backeberg „Kakteenjagd zwischen Texas und Patagoniam“ (1930); **Berger** „Kakteen“ (1929); Kaktusářské listy, roč..XI. (1937); **Seidl** „Kaktusy, sukulenty a jejich pěstění“ (1923); **Marsden** „Mammillaria“ (1957); **Roeder** „Der Kakteenzüchter“ (1925); **Roeder** „Kakteenanzucht leicht gemacht“ (1928); **Schelle** „Handbuch der Kakteenkultur“ (1907); **Těšitel** „Pěstování kaktusů“ (1930); **Záruba** Ant. „Moje vzpomínky kaktusářské, z mého života zahradnického“, III.díl.; Zeitschrift für Sukkulentenkunde (1925). Za dvě sobotní návštěvy jsem více nezvládl. Daleko úspěšnější byl jeden z našich členů, pan Antonín Pakr. Mimo jiné mi předal fotokopie málo známého, ale velmi důležitého dokladu o kaktusech u nás pěstovaných našimi předchůdci. Nese titul „Catalogus cactearum cultarum“, a Francisco Seitz, Pragae Bohemia, 1870“. Fotokopie jsem si uschoval i s původním obalem, na němž př. Pakr vítězně napsal: „Kdo hledá, najde!“ Mám tak pěknou památku na tohoto poněkud svérázného, velmi podnikavého kaktusáře, jehož sbírka velkých, bohatě kvetoucích echinopsisů, byla unikátní.

MUDr. Vladimír Plesník

Nejhezčí hybridní gymnokalycium

Nejznámější hybrid v našich sbírkách je rostlina nejčastěji pod jménem *Gymnocylicium denudatum* CV Jan Šuba. Tuto krásku vypěstoval ing. Pažout a v roce 1960 ji pojmenoval v příručce „Kaktusy“ z r. 1960 jako *Gymnocalycium denudatum* var. *backebergii* x *Gymnocalycium baldianum* PAŽOUT, hybr. nova „Jan Šuba“. Svě jméno dostala po pěstiteli Janu Šubovi z Týnečka u Olomouce, který ji namnožil a hojně rozšiřoval. Pro svou krásu a pěstitelskou odolnost se poměrně rychle dostala do většiny sbírek a kaktusáři v Praze jí přezdívají „Pražský mor“. Ale jak rychle se rozšířila, stejně rychle se vytratila což je škoda, protože je nejen hezká, ale i vzpomínková.

Pěstuje se velice snadno a jelikož je samosprašná, získáme i dobře klíčivá semínka. Jenže při opylování je jedna zvláštnost, stejně jako u ostatních samosprašných hybridů. Máme-li jen jednu kvetoucí rostlinu, někdy nemusíme na ni se štětečkem a nasadí na plod sama. Kvetete-li nám jich více, tak rostlina někdy nechce přijmout svůj pyl a čeká na pyl z jiné rostliny, jako by se ty kytky cítily. Pak je nejlíp je sprášit vzájemně.

Další hezkou rostlinkou je *Gymnocalycium platygonum* Schütz n. n. pocházející z Argentiny od Salinas Grandes. Hans Till a W. Till ji v roce 1991 překombinovali jako *Gymnocalycium riojense* subsp. *paucispinum* var. *platygonum* Schütz ex Till et W. Till, *Gymnocalycium* 4(4): 56-57, 1991.

Gymnocalycium riojense subsp. *paucispinum* var. *platygonum* Schütz ex Till et W. Till (foto Žyla)

Pěstoval jsem ji již počátkem 80tých let, kdy byla známa pod jménem *Gymnocalycium pseudoragonesii* a už tehdy jsem si všiml její samosprašnosti. Později jsem ji daroval v domnění, že jde o křížence domácí výroby. V roce 2006 jsem si je znovu zakoupil od pana Lukašika, který je měl od J. Odehnala. Semínka tedy byla ze sběru v Argentině, takže mají čistý původ. Jenže rostliny jsou také samosprašné, takže je sprášíme i pokud kvete jen jedna. Zimují je v bytě na okně a *G. platygonum* často kvete ještě pozdě na podzim, pokud je šero a chladno, květy se už neotevřou a pak květ nasadí plod sám. Proto si myslím, že je tato hezká rostlinka přírodní hybrid, vzniklý ze dvou podrodů gymnokalycií. Pokud vím, tak kříženci vyrobení v jednom podrodu samosprašní nejsou a v dalším potomstvu se vracejí zpět. Takové hybridy nesnáším a vyrábí-li je někdo, měl by dostat trest „odnětí všech štětečků na 5 let, nepodmíněně.“! *G. platygonum* se už tak snadno nepěstuje jako „ŠUBA“. Semínka jsou méně klíčivá a růst semenáčků je pozvolný, ale ploché a nezvykle zbarvené rostlinky s hezky tvarovanými květy za tu trpělivost jistě stojí.

Na nalezištích se vyskytují ještě další hybridy, ale zatím je ve sbírce nemám anebo jen po jedné rostlině a to je dost málo. A tak doufám, že můj článek povzbudí ty, kteří mají toho více a také mají s těmito kytkami nějaké zkušenosti, ať tady píšou. Prostoru je v Ostníku více než dost. (barevné obrázky k článku na zadní straně).

Vladislav Žyla

Změny květů v průběhu doby kvetení

Nejkrásnější období v pěstování kaktusů je, když nás rostliny potěší svými pestrými květy. U kaktusů rozeznáváme několik základních typů květů, podle kterých je rozdělujeme do různých skupin. Dnes se však nebudeme moc zabývat morfologickými znaky květů, ale podíváme se jak se jednotlivý květ mění v průběhu kvetení během několika dnů. Vnější proměna květů v průběhu kvetení je vlastně také morfologie, která může mít vliv na popisování druhu. Dnes někteří cestovatelé vidí za každým nalezeným druhem novou rostlinu a hledá jakoukoliv maličkost, aby jeho jméno bylo uvedeno za názvem druhu. Tyto maličkosti se však mění během růstu rostliny nebo vzniku poupatek a vykvetení květů. Poměrně rozdíly ve velikostech a barvě

trnů, které se rovněž mění v průběhu růstu rostliny. Trny jsou jiné na temeni nebo u baze stonku, stejně jako jejich barva. Pominu rozdíly ve velikosti semen u jediné rostliny v jednom plodu, které jsou normální. Podíváme se na jednu kvetoucí rostlinu, kterou jsem nafotil ve skleníku v průběhu několika dnů.

To že se tvar okvětních lístků, velikost tyčinek a blizny či barva mění, to snad zná každý pěstitel. V Argentině jsem fotil *Wigginsia sessiliflora* na lokalitě, kde rostly květy jak jasně žluté, tak oranžové a některé zbarvené až do cihlově červené. Tuto vlastnost mají rostliny i ve sbírce. Zpočátku vykvětou jasně žlutým květem a v následujících dnech se zbarvuje do oranžové až červené barvy. Změny květu můžeme vidět i u jiných druhů.

***Disocactus macranthus* (Alexander) Kimnach & P. C. Hutchison 1957**

první den kvetení 25.3.2012

třetí den kvetení 27.3.2012

Podívejme se na nádherné velké květy *Disocactus macranthus*, který jsem nafotil loni ve své sbírce. Na přiložených obrázcích vidíte už na první pohled rozdíly květu jedné rostliny. První den kvetení byly okvětní lístky tenké, světle žluté, blizna dlouhá a tyčinky ji teprve dorůstaly. Třetí den kvetení jsou okvětní lístky široké, barva sytější, tyčinky téměř dorostly k blizně. Navíc ne všechny květy byly na rostlině stejně velké. Podobně by se daly nafotit rozdíly u každého druhu. Kdy je tedy nejvhodnější doba, aby popis květu byl nejdokonalejší.

Většina lidí vybere nejtýpčtější rostliny, popřípadě vyfotí jeden řez květu, to je však málo. Bylo by třeba nafotit celou šíři variability druhu na nalezišti a sledovat ji ve sbírce, nafotit větší počet řezů květů, semen, sledovat vývoj pupat, plodů a další, teprve následně učinit závěr. Na každé lokalitě i v každém výsevu se objeví jedna odlišná zajímavá rostlina, která se vymyká průměru, to je však přirozená věc. Bohužel nikdo nemá tolik materiálu, aby zdokumentoval větší počet rostlin a porovnal je s jinými. Důležité je, že nás kytičky potěší svými květy a dělají nám radost. KL

Různé tvary květů u rodu *Gymnocalycium*: *ragonesii*, *bueneckerii*, *saglione*

Historie botaniky v obrazech

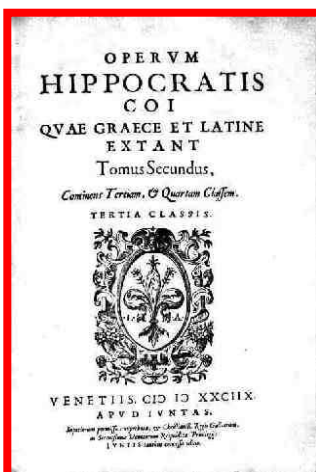
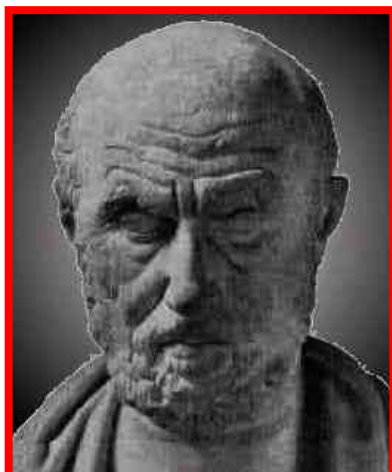
Jsme na začátku nového seriálu, zabývaného se historií botaniky, zaměřené na kaktusy a jiné sukulenty. O kaktusech se začalo v Evropě psát až po objevení Nové země Kolumbem, avšak o jiných rostlinách se psalo už dávno předtím. První rostliny sepisovali lékaři, kteří je používali k léčebným účelům. Mezi nimi se objevovaly občas i některé sukulentní rostliny a podle staré dostupné literatury snad i bodláky rostoucí u řecké vesnice Opuns v Lokridě, které uvádí filosof Theofrastos z Eresu. Následující seriál bude pojednávat o lidech i rostlinách, kteří se touto problematikou zabývali. Bude to spíše obrázkový průvodce s krátkými popisky, ať už botaniků, sběratelů, autorů článků nebo knih, ale také obrázků prvních vyobrazených kaktusů či jiných sukulentů. Zpočátku to byly jen špatné černobílé rytiny ve starých herbářích, které se později vylepšovaly, následovaly perokresby, které už byly velmi kvalitní často i barevné. Tyto obrázky řeknou ještě dnes více, než některé dnešní fotografie, proto si je postupně představíme. Pokusím se vše seřadit chronologicky i když to vždy nemusí odpovídat, neboť někteří botanici pracovali ve stejnou dobu.

Tak jdeme na to !

Lumír Král

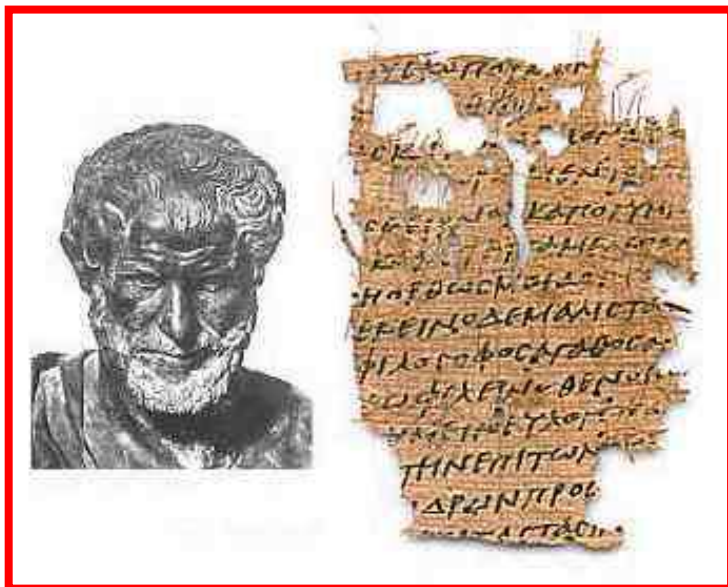

Hippokrates z Kóu (460 - ca 375 př. Kr.)

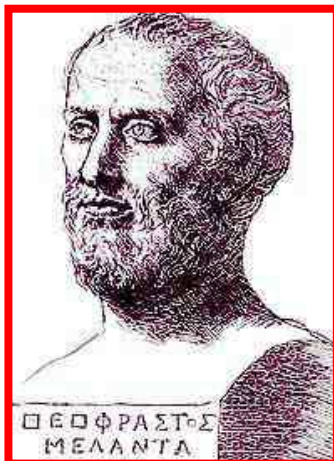
Uznávaný řecký lékař a filosof, jeden z nejlepších starověkých lékařů stanovil etické požadavky na jednání lékařů zvané Hippokratova přísaha. Rozsáhlé dílo *Corpus Hippocraticum*. Obsáhlý spis obsahuje 58 spisů v 73 knihách. Kromě lékařských pojednání anatomie, chirurgie, fyziologie a další, uvádí léky z 240 druhů rostlin, které popsal.

Aristoteles ze Stageiry (384 - 322 př. Kr.)

Významný řecký filosof, nejvšestrannější učenec své doby, žák Platónův. Král Alexandr Makedonský zasílal ze svých cest Aristotelovi vzácné rostliny a živočichy. Je autorem ca 400 knih o celkovém počtu 445270 řádků, v průběhu věků se zachovala asi jen 1/4. Z jeho přírodovědných spisů je nejdůležitější týkájí zoologie. V Athénách založil vlastní filosofickou školu - *Lykeion*.

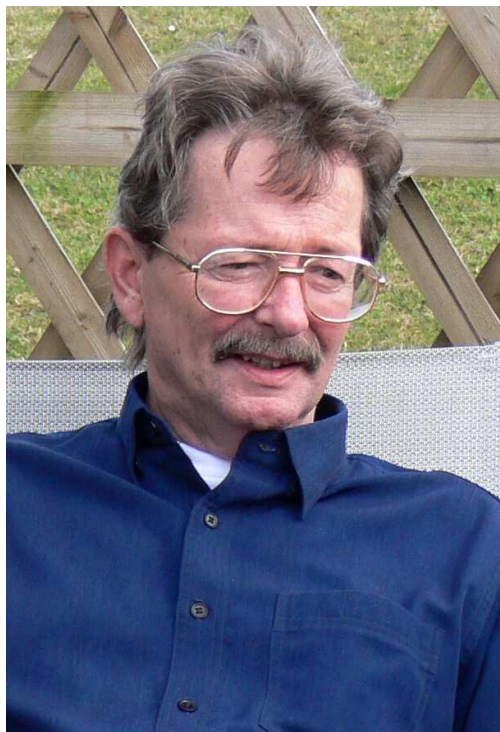
Theophrastos z Eresu na Lesbu (371 - 287 př. Kr.)

Řecký filosof Theophrastos byl žák Lykeionu, jeho učitel byl Aristoteles. Theophrastos popsal v *Peri fyton historias* = *Historia plantarum* asi 500 druhů rostlin i se způsoby jejich života. V nalezených dílech (56, 57) vytvořil zatím nejstarší umělý systém řazení rostlin na: byliny, keře, polokeře a stromy. Theophrastos je považován za zakladatele Botaniky.

Odešel Ernst Baumgartner

(16.9.1946 Vídeň - 25.1.2013 Vídeň)

Koncem ledna nás zastihla smutná zpráva. Po dlouhé těžké nemoci nás navždy opustil dobrý člověk, kamarád a pěstitel kaktusů z Vídně pan Ernst Baumgartner. I když by se mohlo zdát, že nás dělila jazyková bariéra, opak byl pravdou. Ernst měl za manželku paní Drahomíru pocházející od Brna, která vše ochotně překládala. Setkávali jsme se každoročně na několika kaktusářských akcích jako sympozium v Brně, na Pobeskydí, v Eugendorfu apod. Pro české kaktusáře nám zorganizovali několik zájezdů do Rakouských sbírek, samozřejmě nechyběla ani sbírka kaktusů pana Ernsta Baumgartnera, kde se o nás starali jako o vlastní.

Ernst začal s pěstováním kaktusů už ve dvaceti letech, kdy mu učaroval jeden kaktus za výkladem květinářství a skončil u něj doma. Následoval druhý, třetí a už tu byla malá sbírečka. Jak se sbírka rozrůstala, postavil si na zahradě větší skleník. Později se začal zabývat obchodováním s kaktusy, které musel před léty pro nemoc zrušit. Nezapomenutelné byly zážitky s jeho hlídacím pejskem na zahradě, kterého zbožňoval, rád chodíval na hřiby, na ryby a vůbec měl rád přírodu a lidi.

S Ernstem odchází i kus Ostravské kaktusářské historie, zůstala po něm hluboká mezera, kterou bude naše kaktusářství těžko doplňovat. Ostravští kaktusáři ztrácejí dobrého přítele, na kterého nikdy nezapomenou.

Čest jeho památce !

Ostravští skalničkáři

Podobně jako kaktusáři, pořádá Klub skalničkářů Adonis Ostrava akce jako schůzky, výstavy, zájezdy apod. Od letošního roku se přestěhovali z Domu zahrádkářů v Zábřehu do Stanice mladých přírodovědců v O.Porubě, Čkalovova 1881, do místa, kde mívá schůzky a výstavy kaktusů i náš kaktusářský Klub. Několik našich kaktusářů dochází i mezi skalničkáře, proto, jsem poprosil jednoho z nich - pana Antonína Kupku, aby mi zaslal základní informace, především o výstavách skalniček, které mívají pravidelně na jaře. Třeba se to bude hodit i některým našim pěstitelům kaktusů a jiných sukulentů. Vždyť takové rody *Sedum*, *Sempervivum*, *Delosperma*, *Crassula* a další pěstují jak skalničkáři, tak i pěstitelé kaktusů na svých zahrádkách.

Výstavy skalničkářů se uskuteční v areálu Stanice mladých přírodovědců v O-Porubě v těchto termínech:

- 4. - 5. dubna 2013** - Jarní výstava
- 25. - 26. dubna 2013** - Hlavní výstava
- 10. - 11. května 2013** - Květnová výstava

Zájezd skalničkářů se uskuteční **4. - 5. 5. 2013** do východních Čech s návštěvou skalničkářských sbírek (školky v Litomyšli, p. Řeháček, Kalous, Souček, Valenta, další čtyři sbírky v Chrudimi - Plíšek, Kroužilová, Kareš a známý pěstitel kaktusů Pavlíček). Ubytování v Pardubicích a to vše za cenu 1000.-Kč. Informace a přihlášky přijímá p. Kupka, tel.: 603 516 816

Adresy autorů:

Král Lumír, e-mail: lumir.kral@seznam.cz

MUDr. Plesník Vladimír, e-mail: vplesnik@volny.cz

Žyla Vladislav, e-mail: vladozyl@seznam.cz

OBSAH – ÚNOR 2013

Z naší činnosti	18
Informace	18
Z literatury	19
Pěstitelský kalendář, 1. část	21
Z kapsáře starého kaktusáře – 32.	23
Nejhezčí hybridní gymnokalycium	25
Změny květů v průběhu doby kvetení	26
Historie botaniky v obrazech	28
Odešel Ernst Baumgartner	30
Ostravští skalničkáři	31

OSTNÍK

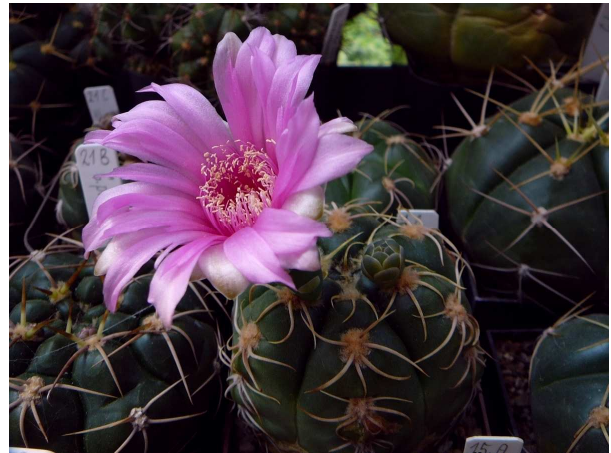
Vydavatel: Klub kaktusářů v Ostravě, únor 2013

Šéfredaktor: Lumír Král, O. Synka 1815, 708 00 Ostrava – Poruba, tel.: 605058070.

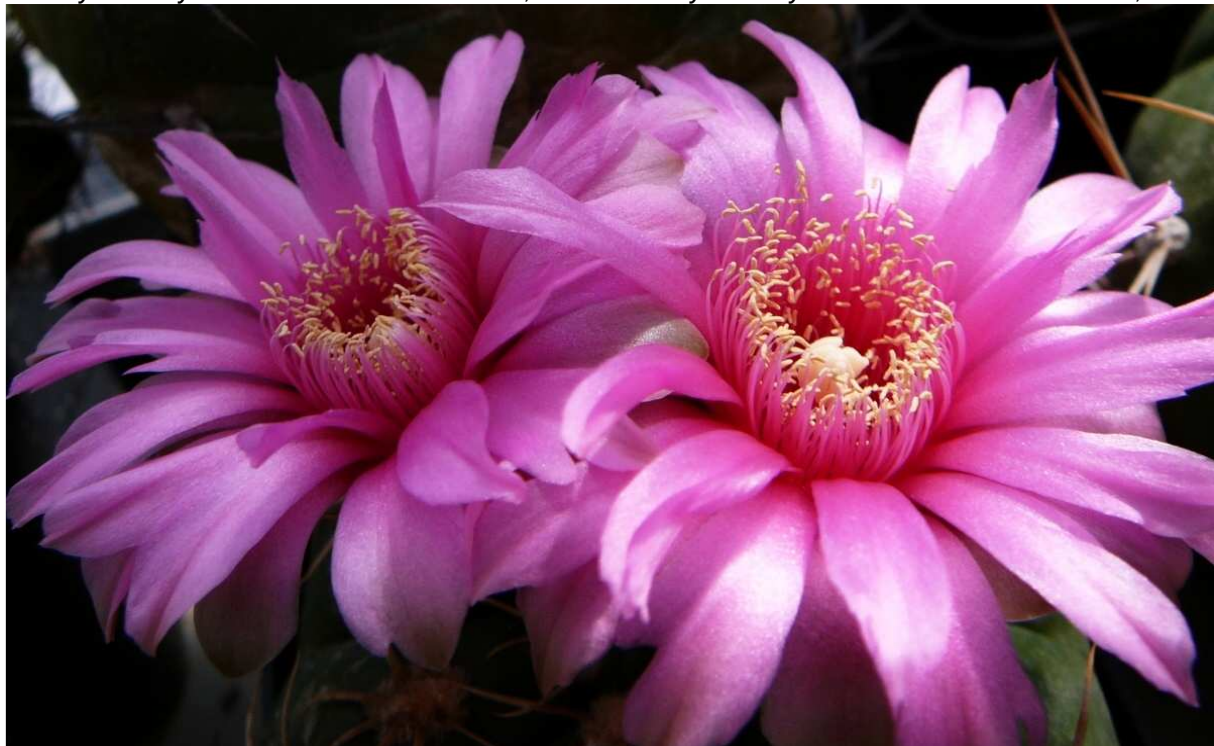
Objednávky a distribuce: Ing. Skoumal Vladimír, M.Bayera 6038, 708 00 O.-Poruba, mobil: 724137021

Gymnocalycium denudatum CV J.Šuba, 1.

Gymnocalycium denudatum CV J.Šuba, 2.

Gymnocalycium denudatum CV J.Šuba, 3.

Gymnocalycium riojense ssp. *paucispinum* var. *platygonum* JO 171 (všechny foto Vladislav Žyla)